

Cais Rhyddid Gwybodaeth	FOI 21-105	17 Mawrth 2021
-------------------------	------------	----------------

Rwy'n gweithio ar stori ynglŷn ag argaeledd gwasanaethau iechyd meddwl Cymraeg. Dywed yr astudiaethau achos y bu i mi eu cyfweld, fod angen gwneud mwy i wneud yn siŵr bod triniaethau fel cwnsela ar gael yn rhwydd yn y Gymraeg ledled Cymru, ar ôl cael anawsterau i gael triniaeth yn eu hiaith gyntaf drwy'r GIG. Maent yn dweud ei bod hi'n haws mynegi eu teimladau yn Gymraeg, a bod triniaeth drwy gyfrwng y Gymraeg yn fwy buddiol iddynt, ond maent wedi'i chael hi'n anodd gofyn am gwnselydd Cymraeg oherwydd teimlad eu bod yn "bod yn anodd" neu "letchwith" yn gofyn am un, neu nad ydynt yn gwybod ymhle i ddod o hyd i un.

A fyddai'n bosib cael ymateb yn cynnwys manylion ynglŷn â pha ddarpariaeth sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl Cymraeg, sy'n cynnwys y canlynol:

Darperir Gwasanaethau Iechyd Meddwl mewn amrywiaeth o leoliadau ac maent yn cynnwys unedau cleifion mewnol, timau iechyd meddwl cymunedol, timau cymunedol arbenigol a'r Gwasanaeth Cymorth Iechyd Meddwl Gofal Sylfaenol (GCIMGS). Cyflogir cwnselwyr o fewn y Gwasanaeth Cymorth Iechyd Meddwl Gofal Sylfaenol yn unig ac mae'r gwasanaeth hwn hefyd yn comisiynu gwasanaethau cwnsela eraill.

Pa ganran o wasanaethau gofal iechyd meddwl sy'n cael eu darparu yn Gymraeg?

Nid yw'r Bwrdd Iechyd yn cadw data ynglŷn â gwasanaethau a ddarperir yn Gymraeg felly ni allwn ddarparu canran.

Pa ganran o staff gofal iechyd meddwl sy'n gallu siarad Cymraeg a gyflogir gan y bwrdd iechyd?

Ar hyn o bryd, mae 32% o'r Adran Iechyd Meddwl ac Anableddau Dysgu wedi hunan-ardystio eu hyfedredd yn y Gymraeg fel a ganlyn:

- 13% ar Lefel Mynediad
- 4% ar Lefel Sylfaenol
- 1% ar Lefel Ganolradd
- 2% ar Lefel Uwch, a
- 2% ar Lefel Hyfedredd

Mae'n bwysig nodi nad yw hyn yn set ddata lawn ar gyfer yr Adran. Yn ogystal, mae'r lefelau hyn yn hunan-ardystiedig ac felly nid ydynt yn cymryd i ystyriaeth staff a all feddu ar sgiliau Cymraeg ond nad ydynt wedi cofrestru.

Rydym yn cydnabod pwysigrwydd mynd i'r afael yn gadarn â'r diffyg data ynghylch gallu yn y Gymraeg o fewn y gweithlu. Mae lefelau gwahanol o

ddealltwriaeth ymhlith staff ynghylch y Gymraeg fel elfen o ofal a sgil gwerthfawr ar gyfer gwaith. Gwyddom fod sgiliau Cymraeg cudd ymhlith y gweithlu ac mae cynlluniau yn eu lle i adnabod y rhain a chefnogi staff i gynyddu eu hyder i ddefnyddio eu sgiliau.

Mae Seiciatrydd Ymgynghorol sy'n siarad Cymraeg yn gweithio ym maes Iechyd Meddwl Oedolion ac mae'n cefnogi asesiadau iechyd meddwl pobl mewn meysydd eraill o'r Adran y mae'n well ganddynt ymgysylltu'n Gymraeg.

Mae prinder Seiciatryddion Ymgynghorol a seiciatryddion ar lefelau iau ledled y DU o hyd.

Lle caiff ein gwasanaethau eu harwain gan weithwyr proffesiynol eraill, ac iaith gyntaf neu ddewisol y claf yw'r Gymraeg, byddwn yn ymdrechu i'w rhoi dan ofal gweithiwr proffesiynol sy'n siarad Cymraeg ond lle nad yw'r adnoddau ar gael, byddem yn trefnu cyfieithydd.

Pa mor hir yw'r amseroedd aros i wasanaethau cwnsela Cymraeg a Saesneg? A oes gwahaniaeth mewn amseroedd aros?

Mae'r wybodaeth isod yn ymwneud â chwnsela ar draws y Gwasanaeth Cymorth Iechyd Meddwl Gofal Sylfaenol yn unig.

Mae amser aros cyfartal waeth beth fo'r iaith, a byddai'n dibynnu ar amrywiaeth o ffactorau gan gynnwys, cydsyniad a'r rhestr aros bresennol.

Ni all yr un cwnselydd a gyflogir yn yr Adran ddarparu cwnsela yn y Gymraeg, o ganlyniad byddai cyfieithwyr yn cael eu defnyddio ar gyfer rhywun y mae'r Gymraeg yn iaith gyntaf/ddewisol iddynt. Mae un aelod o staff yn y gwasanaeth (Therapydd Galwedigaethol) sy'n gallu ymarfer yn Gymraeg a byddai'n darparu therapïau galwedigaethol, ond nid yw'n gwnselydd.

Yr amser aros ar hyn o bryd yw oddeutu 8 wythnos.

Yn ogystal darperir therapïau galwedigaethol gan y gwasanaeth iechyd meddwl gofal eilaidd, ar gyfer pobl sydd ag anghenion mwy cymhleth, ond ni fyddent yn cael eu darparu gan gwnselwyr. Yn y lleoliad hwn, darperir therapïau gan ystod o weithwyr proffesiynol er enghraifft, seicolegwyr, nyrsys a therapyddion galwedigaethol. Lle mae'r Gymraeg yn iaith gyntaf neu ddewisol y claf, byddwn yn ymdrechu i'w rhoi dan ofal gweithiwr proffesiynol sy'n siarad Cymraeg ond lle nad yw'r adnoddau ar gael, efallai y bydd angen i ni drefnu cyfieithydd.

Yr amser aros ar hyn o bryd ar gyfer therapïau seicolegol (ac eithrio GCIMGS) yw 24.7 wythnos.

Gwaith yn mynd rhagddo i gryfhau'r ddarpariaeth o 'gynnig gweithredol' Cymraeg

Yn unol ag Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, yn benodol Safon 110, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cyhoeddi cynllun 5 mlynedd yn amlinellu -

- (a) I ba raddau rydym yn gallu cynnig cynnal ymgynghoriad clinigol yn Gymraeg;
- (b) Y camau rydym yn bwriadu eu cymryd i gynyddu ein gallu i gynnig cynnal ymgynghoriad clinigol yn Gymraeg;
- (c) Amserlen ar gyfer y camau rydym wedi rhoi manylion amdanynt yn (b).

Bydd yr adolygiad presennol o'n Strategaeth Sgiliau Dwyieithog yn sicrhau proses recriwtio ragweithiol sy'n hwyluso asesiad sgiliau Cymraeg cynhwysfawr ar gyfer pob swydd wag.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn cydnabod yr angen i ganolbwyntio ymdrechion ar ddenu'n weithredol siaradwyr Cymraeg i rolau allweddol, law yn llaw â'r adolygiad o broffilio lefelau sgiliau a gallu yn y Gymraeg ar draws y gweithlu - gan baru gallu yn y Gymraeg sydd ar gael yn y gweithlu ag anghenion iaith defnyddwyr gwasanaeth.

Bydd hyn yn sicrhau ein bod mewn sefyllfa well i gydymffurfio â gofynion statudol, a gwella ansawdd gofal, cynnal safonau proffesiynol a bodloni anghenion ieithyddol defnyddwyr. Yn ogystal, mae Strategaeth Dysgu a Datblygu'r Gymraeg wedi cael ei drafftio fel is-strategaeth i'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog.